

Філософія

УДК 130.2:7.01:327.9

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19435735>

**Мистецтво як інструмент культурної безпеки у воєнний час: від
індивідуальної рефлексії до глобального дискурсу**

Тіщенко Андрій Ігорович,

магістр, аспірант 3-го року навчання кафедри філософських,
політичних і психологічних студій, Черкаський державний технологічний
університет, м. Черкаси, Україна
<https://orcid.org/0009-0006-8445-4713>

Прийнято: 16.03.2026 | Опубліковано: 31.03.2026

***Анотація:** Дослідження спрямоване на здійснення комплексного філософсько-культурологічного аналізу трансформації українського мистецтва в умовах повномасштабної війни: від індивідуальної рефлексії травми до статусу стратегічного інструменту культурної безпеки. У роботі обґрунтовується перехід художнього продукту у вимір суб'єктного транснаціонального повідомлення, що діє як «м'яка сила» (soft power) у глобальному дискурсі. Основу дослідження складає поєднання компаративного методу, що дозволив простежити спільні закономірності розвитку художньої мови в різних видах мистецтва, та феноменологічного підходу, спрямованого на аналіз проживання екзистенційних викликів війни через тілесність та візуальний образ. Застосування теорії стратегічних комунікацій дало змогу розглядати мистецькі проєкти не лише як естетичні*

об'єкти, а як проактивні інструменти забезпечення культурної безпеки та формування суб'єктного голосу України у світі. Застосовано концепцію «антропологічного захисту» для вивчення механізмів збереження національної ідентичності через візуальні та перформативні практики. У ході дослідження з'ясовано, що еволюція художньої мови воєнного часу пройшла шлях від первинної документальної фіксації стану шоку до глибокого символічного узагальнення, де локальні трагедії (наприклад, екоцид на Каховській ГЕС) інтерпретуються як універсальні метафори морального колапсу. Доведено, що муралізм та об'єктні інсталяції (зокрема проєкт О. Сая «I'm fine») функціонують як «точки пам'яті», що забезпечують маркування національного простору та деколонізацію свідомості, перетворюючи артефакти війни на «скульптури свідчення» для світової аудиторії. Особливу увагу приділено перформативним мистецтвам (опера «Gaia-24», сучасна хореографія), які через «втілене сенсоутворення» транслюють наративи спротиву без мовних бар'єрів, утверджуючи суб'єктність України на міжнародних майданчиках. Встановлено, що цифровізація спадщини через VR- та AR-технології виступає випереджальною стратегією виживання, формуючи «культурний резервний фонд», який гарантує онтологічну тяглість пам'яті незалежно від фізичних руйнувань. Мистецтво воєнного часу визначено не лише як репертуар «мови виживання», а як потужну систему стратегічної комунікації, де художній жест стає актом утвердження національного суверенітету. Зроблено висновок, що мистецькі практики сьогодні є фундаментальним чинником гуманітарної стійкості держави. Вони забезпечують перехід від приватного проживання болю до формування проактивного повідомлення, яке ефективно протидіє гібридній агресії та інтегрує український досвід у глобальний ціннісний дискурс. Доведено, що системна цифровізація та інституційна підтримка мистецтва є невід'ємними складниками архітектури національної безпеки в цифрову епоху.

Ключові слова: культурна безпека, воєнне мистецтво, м'яка сила, культурна дипломатія, національна ідентичність, муралізм, перформативні практики, цифровізація спадщини.

Art and cultural security in wartime: from individual reflection to global discourse

Andrii Tishchenko,

Master of Political Philosophy, Postgraduate student of Department of
Philosophical, Political and Psychological Studies
Cherkasy State Technological University, Cherkasy, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0006-8445-4713>

Abstract: *The research aims to provide a comprehensive philosophical and cultural analysis of the transformation of Ukrainian art under the conditions of full-scale war: from individual reflection on trauma to the status of a strategic tool for cultural security. The work substantiates the transition of the artistic product into the dimension of a subjective transnational message that acts as "soft power" in the global discourse. The research is based on a combination of a comparative method, which allowed us to trace common patterns in the development of artistic language in different types of art, and a phenomenological approach aimed at analyzing the experience of the existential challenges of war through corporeality and visual image. The application of the theory of strategic communications made it possible to consider artistic projects not only as aesthetic objects, but as proactive tools for ensuring cultural security and forming the subjective voice of Ukraine in the world. The concept of "anthropological protection" was applied to study the mechanisms of preserving national identity through visual and performative practices. During the research, it was found that the evolution of the artistic language of wartime*

moved from the primary documentary fixation of the state of shock to a deep symbolic generalization, where local tragedies (for example, the ecocide at the Kakhovka HPP) are interpreted as universal metaphors of moral collapse. It has been proven that muralism and object installations (in particular, O. Say's project "I'm fine") function as "memory points" that ensure the marking of national space and the decolonization of consciousness, turning war artifacts into "evidence sculptures" for the world audience. Special attention is paid to the performing arts (the opera "Gaia-24", modern choreography), which, through "embodied sense-making", translate narratives of resistance without language barriers, asserting Ukraine's subjectivity on international platforms. It was established that the digitalization of heritage through VR and AR technologies acts as an advanced survival strategy, forming a "cultural reserve fund" that guarantees the ontological continuity of memory regardless of physical destruction. Wartime art is defined not only as a repertoire of the "language of survival" but as a powerful system of strategic communication, where an artistic gesture becomes an act of asserting national sovereignty. It is concluded that artistic practices today are a fundamental factor in the humanitarian resilience of the state. They ensure the transition from the private experience of pain to the formation of a proactive message that effectively counters hybrid aggression and integrates the Ukrainian experience into the global value discourse. It is proven that systemic digitalization and institutional support for art are integral components of the national security architecture in the digital age.

Keywords: *cultural security, military art, soft power, cultural diplomacy, national identity, muralism, performative practices, digitization of heritage.*

Постановка проблеми. Сучасна російсько-українська війна спричинила фундаментальний зсув у способах функціонування культури, перетворивши її з автономної сфери естетичного досвіду на стратегічний майданчик екзистенційного протистояння. Ключова проблема дослідження полягає у

діалектичній суперечності між початковою природою мистецтва як засобу індивідуальної рефлексії травми та його новою роллю як об'єктивованого інструменту культурної безпеки. В умовах повномасштабної агресії художній продукт перестає бути лише приватним свідченням митця; він трансформується у суб'єктне транснаціональне повідомлення, що діє у глобальному дискурсі як «м'яка сила» (soft power).

Актуальність філософсько-культурологічного аналізу цієї трансформації зумовлена необхідністю осмислення мистецтва як чинника «антропологічного захисту» та засобу збереження національної ідентичності перед загрозою цілеспрямованої «культурної чистки». Проблема полягає у виявленні механізмів, за яких візуальні, перформативні та цифрові практики переходять від фіксації особистого болю до формування суб'єктного «голосу» України на міжнародній арені, що забезпечує гуманітарну стійкість держави незалежно від первинних інтенцій автора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема функціонування мистецтва в умовах екзистенційних викликів та його роль у системі гуманітарної безпеки активно опрацьовується в сучасних наукових розвідках 2021–2025 років. Аналіз напрацювань дозволяє систематизувати дослідження за кількома концептуальними векторами.

Питання інтеграції культури у систему національної безпеки є центральним у працях В. П. Настрадіна [5] та А. Рогозіної [11], які обґрунтовують роль мистецьких ініціатив у протидії гібридній агресії. Дослідження А. О. Рудневої, Ю. Г. Мальованої, М. С. Арсенюк та Д. О. Пащенко [7, 12] фокусуються на механізмах формування позитивного міжнародного іміджу України через засоби «м'якої сили» (soft power). Теоретичне підґрунтя захисту культурної спадщини як невід'ємного складника безпекової стратегії держави представлене в аналітичній доповіді під редакцією В. Потапенка [9]. Трансформація мистецьких практик та естетична

рефлексія травми. Процес еволюції художньої мови від документальної фіксації подій до їх глибокої концептуалізації аналізує О. Антонюк [1], виявляючи нові пластичні та смислові рішення в сучасному живописі. Естетичний досвід проживання війни та трансформацію ціннісних орієнтирів у творчості митців досліджує К. Шевчук [13]. Роль культурно-мистецького складника у безпосередньому протистоянні агресії розкривається у праці Г. О. Остапчук, В. С. Василенко та О. А. Карпенко [6], де автори акцентують на створенні художнього образу «захисника». Особливий інтерес становить дослідження С. Ньюблом (S. Nyblom) [16], присвячене феномену «втіленого екоциду» та способам осмислення екологічних наслідків війни через перформативні практики.

Специфіку культури пам'яті та візуальні виміри травми у мистецьких проєктах опрацьовують О. А. Пушонкова та С. Д. П'янзін [10]. Вплив вуличного мистецтва на формування історичних образів в урбаністичному ландшафті прифронтових регіонів (зокрема Запоріжжя) висвітлюють К. Петрова та Ю. Іріюглу [8]. Комплексний аналіз українського муралізму, його формотворення та художньо-образних особливостей подано у дисертаційному дослідженні Ю. В. Шеменьової [14]. Роль мистецтва у процесах повоєнної відбудови та засади нової культурної політики обґрунтовано у базовому звіті проєкту RES-POL за авторства О. Дятел, А. Каравай та І. Чужиної [4].

Дискурсивну силу цифрового популярного мистецтва та трансформацію візуальних наративів у соціальних мережах аналізують С. Кот (S. Kot) [15] та співавтори, трактуючи digital-art як форму артистичної участі у конфлікті. Потенціал хореографічного мистецтва як універсального механізму комунікації культурних смислів та інструменту дипломатії розкриває В. В. Драч [2]. Технологічний аспект збереження ідентичності через використання VR- та AR-технологій для захисту культурної спадщини представлений у науковій розвідці Н. О. Думанського та Н. С. Вовк [3].

Попри наявність ґрунтовних досліджень у кожному із зазначених напрямів, питання системної трансформації мистецтва з індивідуальної рефлексії у суб'єктне транснаціональне повідомлення, що виступає автономним чинником культурної безпеки, потребує подальшої деталізації та узагальнення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний масив сучасних розвідок, присвячених окремим аспектам функціонування української культури в умовах війни, питання її ролі як цілісного інструменту культурної безпеки залишається висвітленим лише фрагментарно. Більшість наявних досліджень зосереджені на аналізі поодиноких мистецьких проєктів або описів індивідуальних творчих рефлексій на пережите травматичне навантаження. Це створює ситуацію, за якої еволюція візуальної та перформативної мови розглядається як реактивний процес, що не дає змоги повноцінно охарактеризувати мистецтво як проактивний складник системи національної та інформаційної безпеки держави.

Невирішеним залишається аспект теоретико-методологічної інтеграції розрізнених засобів (від муралізму та хореографії до цифрових VR-технологій) у єдину систему «антропологічного захисту». В українському науковому дискурсі відчувається брак праць, які б якісно висвітлювали саме ціннісний та інституційний виміри мистецтва як транснаціонального повідомлення. Окрім цього, критичного переосмислення потребує феномен «суб'єктності художнього продукту», що здатний формувати глобальний ціннісний дискурс незалежно від початкової волі чи інтенції автора.

Також залишається відкритою проблема розроблення моделей довготривалої комеморації в умовах «незавершеної історії», коли мистецтво змушене виконувати функції пам'яті без належної часової дистанції до подій. Вирішення цих аспектів є критично важливим для формування стратегії

гуманітарної стійкості України, де мистецтво виступає не лише засобом внутрішньої психотерапії, а й суб'єктною «зброєю» у глобальному інформаційному просторі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є здійснення комплексного аналізу мистецтва як стратегічного інструменту забезпечення культурної безпеки в умовах воєнного стану, а також розкриття механізмів його трансформації з площини індивідуальної рефлексії травми у вимір суб'єктного транснаціонального повідомлення.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- 1) простежити еволюцію художньої мови воєнного часу: від етапу первинної документальної фіксації шоку до рівня складного символічного та метафоричного узагальнення досвіду;
- 2) проаналізувати візуальні коди спротиву в сучасному муралізмі та об'єктних інсталяціях як специфічні «точки пам'яті», що забезпечують маркування національного простору та меморіалізацію подій;
- 3) дослідити потенціал перформативних практик та хореографічного мистецтва як дієвих інструментів «м'якої сили» (soft power) у межах глобального ціннісного дискурсу та культурної дипломатії;
- 4) обґрунтувати стратегічну роль цифрових технологій (VR та AR) як механізму «антропологічного захисту» та створення «культурного резервного фонду» для забезпечення гуманітарної стійкості нації.

Даний підхід дозволяє не лише підкреслити наукову новизну дослідження, а й встановити контекст для подальшого аналізу мистецтва як суб'єктної «зброї» в глобальному інформаційному просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабна збройна агресія 2022 року стала потужним каталізатором докорінної трансформації засобів художньої виразності в українському мистецькому просторі. Первинна реакція митців на екзистенційну загрозу та руйнування звичного життєвого

світу характеризувалася домінуванням документалістської функції, що мала на меті зафіксувати стан первинного шоку, болю та хаосу [6, 13]. У цей період мистецький продукт часто набував рис «швидкої реакції» — щоденникових форм, графічних нотаток та активістських плакатів, які виконували роль безпосереднього свідчення про події в режимі реального часу [4]. Цифрові платформи, зокрема Instagram, перетворилися на арену конструювання перших візуальних наративів війни, де документальність поєднувалася з інтенсивним емоційним виплеском, формуючи початкову базу колективної цифрової пам'яті [15].

Проте зі збільшенням часової дистанції та опрацюванням трагічного досвіду подій у Бучі, Ірпені та Маріуполі, художня мова почала еволюціонувати від простого відтворення фактів до складного символічного переосмислення реальності [1, 13]. У сучасних мистецтвознавчих розвідках зауважується, що українське мистецтво воєнного часу почало балансувати між документальністю та алегоризмом, поступово «обростаючи» новими концептуальними сенсами [1]. Дослідники констатують важливий зсув у культурі пам'яті: перехід від вираження безпосереднього емоційного переживання травми до її осмислення у межах ширшого національного та історичного контексту [10].

Знаковим прикладом такої трансформації є перетворення конкретних актів руйнації на універсальні метафори. Зокрема, трагедія на Каховській ГЕС у художньому дискурсі була інтерпретована як метафора не лише воєнного злочину, а й глобального екоциду та морального колапсу світової спільноти [16]. Прикладом такої інтерпретації є фільм 2025 року “Каховський об’єкт”, у якому розповідається історія загону українських військових на чолі з “Марою”, яким необхідно перемогти внутрішні та зовнішні конфлікти у вигляді страху, роз’єднаності та зомбі. У такий спосіб художній образ виходить поза межі локальної хроніки, стаючи транснаціональним повідомленням, що апелює до

загальнолюдських цінностей. Паралельно із цим спостерігається ревіталізація традиційних символів (тризуба, калини, вишиванки), які в умовах війни набули нових героїчних та безпекових конотацій, ставши візуальними кодами стійкості та «антропологічного захисту» [6, 13].

Отже, еволюція художньої мови демонструє рух від суб'єктивної рефлексії особистого болю до створення суб'єктного, концептуально завершеного візуального наративу. Мистецтво трансформувалося з репертуару «мови виживання» у потужну систему стратегічної комунікації, де кожен художній жест стає свідомим актом утвердження національної ідентичності у глобальному дискурсі.

В умовах воєнного стану візуальне мистецтво у публічному просторі набуло особливого стратегічного значення, трансформувавшись із засобу естетизації урбаністичного ландшафту на потужний інструмент маркування територій та утвердження національної суб'єктності. Муралізм та об'єктні інсталяції сьогодні виступають специфічними «точками пам'яті» (за Л. Нагорною) або «місцями пам'яті» (за П. Нора), які фіксують значущість подій у режимі реального часу, забезпечуючи «антропологічний захист» міського середовища [8, 16].

На прикладі прифронтового Запоріжжя дослідники простежують, як стріт-арт стає «лакмусовим папірцем» суспільних настроїв, де патріотичні мурали виконують функцію візуального щита [8]. Важливим аспектом є процес семантичного перекодування міського простору: наприклад, трансформація муралу «Z-мен» (де літера «Z» спочатку означала назву міста) на «ЗСУ-воїн» наочно демонструє швидку адаптацію візуальних кодів до безпекових вимог та потребу в усуненні будь-яких асоціацій із маркуванням техніки агресора. Створення таких об'єктів, як графіті «Запоріжжя — це Україна» або «Україна — назавжди», є актом прямого спротиву, що

спрямований на зміцнення морального духу населення та деколонізацію свідомості через візуальне домінування національної символіки [13].

Особливе місце у системі культурної безпеки посідають масштабні мистецькі проекти, що виходять на міжнародний рівень, перетворюючи локальну травму на транснаціональне повідомлення. Знаковим кейсом стала інсталяція Олексія Сая «I'm fine», представлена на фестивалі Burning Man у 2024 році. Ця робота належить до категорії «скульптури свідчення» (evidence sculpture), оскільки повністю сконструйована з реальних артефактів війни: понівечених дорожніх знаків, уламків дитячих майданчиків та торговельних центрів [1, 4].

Саркастична назва інсталяції, що апелює до популярного медіаконтенту, створює інтелектуальну пастку для глядача, змушуючи його замислитися над відносністю «норми» у воєнний час [1]. Для світової аудиторії цей об'єкт став емоційним містком, що дозволив фізично доторкнутися до української трагедії, долаючи дистанцію «спостерігача за болем інших». Таким чином, інсталяція виконує не лише меморіальну функцію, а й діє як інструмент «м'якої сили», спонукаючи глобальну спільноту до визнання українського досвіду як частини загальнолюдського ціннісного дискурсу[4].

Отже, мурали та об'єктні інсталяції воєнного часу функціонують як динамічні системи збереження колективної пам'яті. Вони забезпечують перехід від індивідуального переживання катастрофи до формування суб'єктного візуального наративу, який захищає національну ідентичність всередині країни та активно комунікує її назовні.

Перформативне мистецтво в умовах війни трансформувалося у динамічний майданчик «м'якої сили» (soft power), де тілесність та рух стають універсальними медіумами комунікації, що не потребують вербального перекладу. У ситуації, коли традиційні дипломатичні канали часто виявляються перевантаженими, мистецькі перформанси забезпечують прямий

емоційний доступ до іноземної аудиторії, формуючи суб'єктний образ України як творця сучасних ціннісних наративів, а не лише реципієнта допомоги [2, 12].

Особливого значення набуває українська хореографія, яка на сучасному етапі демонструє синтез глибинного фольклору та європейського модерну. У наукових розвідках наголошується, що танцювальне мистецтво сьогодні виконує подвійну безпекову функцію: збереження національного культурного коду всередині країни та активне просування модерного українського іміджу за кордоном [2]. Гастролі Національного балету України, виступи незалежних труп (наприклад, United Ukrainian Ballet Company) та постановки на кшталт «Wartime Elegy» О. Ратманського стають актами культурного спротиву, що заміщують російську класику в глобальному репертуарі та маркують власну мистецьку територію [2].

Прикладом перетворення травми на транснаціональне повідомлення є експериментальна опера «Gaia-24. Opera del Mondo» (проект Opera Aperta). Дослідники трактують цей твір як форму «втіленого сенсоутворення» (embodied sense-making), де митці через власні тіла репрезентують наслідки екоциду на Каховській ГЕС [16]. Ключовим епізодом опери виступає ритуальний танець Аркан, який у воєнному контексті переосмислюється з традиційного чоловічого обряду посвяти у потужний символ колективної мобілізації та єдності. Використання оголеного тіла як «єдиної доступної броні» підкреслює вразливість та водночас неймовірну силу духу людини перед лицем катастрофи, що викликає глибокий катарсис та солідарність у світового глядача.

Важливим складником гуманітарної безпеки є також функціонування театру як «безпечного простору» (safe space) та засобу «антропологічного захисту» [16]. Робота театрів у бомбосховищах (наприклад, у Харкові чи 4Херсоні) та створення документальних вистав на основі свідчень очевидців (проекти «Крим, 5 ранку», «Лишатися (не) можна») демонструють

терапевтичний потенціал мистецтва [4]. Такі практики допомагають громадянам долати «режими мовчання», перетворюючи безпосередній жах війни на осмислену пам'ять, що є необхідною умовою для подальшого відновлення суспільства [10].

Таким чином, перформативні практики воєнного часу виходять поза межі суто естетичного дозвілля. Вони діють як стратегічні інструменти «м'якої сили», де митець постає у ролі «свідка і дипломата», відповідального за трансляцію національної ідентичності у глобальний дискурс. Кожен перформанс стає свідомим політичним жестом, що утверджує право України на власну історію та майбутнє через мову руху, музики та символів.

В умовах тотальної загрози фізичного знищення об'єктів культури цифровізація виходить за межі суто технологічного процесу, вона трансформується у стратегічний інструмент забезпечення гуманітарної безпеки та «антропологічного захисту» нації. Сучасні наукові розвідки 2024–2025 років визначають цифрову трансформацію як багат шарову систему, що дозволяє не лише фіксувати руйнування, а й забезпечувати тяглість культурного коду в умовах війни [3].

Ключовим концептуальним нововведенням у цій сфері є впровадження моделі «культурного резервного фонду». Ця концепція передбачає створення цілісної системи цифрових копій матеріальної та нематеріальної спадщини, яка виступає своєрідним «страховим архівом» нації. Завдяки використанню методів 3D-сканування, фотограмметрії та інформаційного моделювання будівель (BIM) стає можливим збереження абсолютної автентичності об'єкта навіть у разі його фізичного зникнення. Це дозволяє розглядати технології не просто як засіб репрезентації, а як механізм онтологічного збереження пам'яті, де віртуальна копія стає гарантом майбутньої реставрації та доказом воєнних злочинів агресора на міжнародній арені.

Особливе місце в системі безпеки посідають імерсивні технології — віртуальна (VR) та доповнена (AR) реальність. Дослідники наголошують, що VR-моделювання створює ефект «збереженої пам'яті», формуючи стійке когнітивне уявлення про вигляд культурної локації незалежно від її поточного стану. AR-технології, у свою чергу, дозволяють візуально відновлювати первинний вигляд зруйнованих об'єктів прямо під час огляду руїн, що виконує важливу мобілізаційну функцію для місцевих громад та зміцнює почуття історичної неперервності. Крім того, присутність української культури на глобальних цифрових платформах (зокрема Google Arts & Culture) та використання соціальних мереж для поширення цифрового мистецтва дозволяють сепарувати національні інтереси від ворожих наративів, перетворюючи цифровізацію на інструмент інформаційної безпеки [5, 7].

Водночас цифровізація нематеріальної спадщини — обрядів, музичних та танцювальних традицій — дозволяє перетворити мобільні форми культури на стабільні цифрові об'єкти без втрати їхньої «живої» природи. Такий підхід забезпечує доступність культурного надбання для переселенців та біженців, сприяючи збереженню їхньої ідентичності у відриві від рідного середовища. Отже, технологічне забезпечення безпеки в умовах війни виступає не лише як спосіб виживання культури, а як проактивний механізм формування цифрової екосистеми спадщини, здатної протистояти спробам «культурної чистки» та асиміляції.

Таким чином, цифрові технології трансформують мистецтво та спадщину з пасивних об'єктів охорони на активні суб'єкти спротиву. Вони забезпечують перетворення локального досвіду трагедії на системне транснаціональне повідомлення, доступне для глобальної аудиторії, та гарантують незнищенність національної пам'яті у цифровому просторі.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє констатувати, що в умовах повномасштабної збройної агресії українське мистецтво пройшло шлях

докорінної трансформації, перетворившись із засобу індивідуальної рефлексії на стратегічний інструмент культурної безпеки.

З'ясовано, що еволюція художньої мови відбулася у напрямі від первинної документальної фіксації травми до створення складних символічних метафор. Мистецтво воєнного часу виробило власну систему візуальних кодів, яка дозволяє транслювати локальний досвід трагедії як універсальне транснаціональне повідомлення, зрозуміле глобальній спільноті.

Встановлено, що сучасний муралізм та об'єктні інсталяції виконують функцію «візуального щита», забезпечуючи маркування національного простору та деколонізацію свідомості. Мистецькі проєкти міжнародного масштабу, такі як інсталяція «I'm fine», стають емоційними містками, що інтегрують український контекст у світовий ціннісний дискурс, долаючи дистанцію між свідком та спостерігачем.

Доведено, що перформативні практики та хореографія діють як потужна «м'яка сила» (soft power). Через «втілене сенсоутворення» митці здатні продукувати наративи спротиву та солідарності без мовних бар'єрів, утверджуючи суб'єктність України на провідних світових майданчиках.

Обґрунтовано, що цифровізація за допомогою VR- та AR-технологій є випереджальною стратегією «антропологічного захисту». Створення «культурного резервного фонду» гарантує незнищенність національної пам'яті та забезпечує онтологічну тяглість спадщини незалежно від фізичних руйнувань.

Значення отриманих результатів полягає у теоретичному підтвердженні того, що мистецтво в кризових умовах стає суб'єктним чинником гуманітарної стійкості держави. Воно не лише екранує суспільство від ворожих наративів, а й формує проактивну позицію України у світі.

Обмеження дослідження зумовлені ситуацією «незавершеної історії», що ускладнює формування остаточних моделей довготривалої комеморації

через відсутність необхідної часової дистанції. Перспективним напрямом для подальших розвідок є вивчення механізмів інституційної підтримки мистецьких ініціатив як невід'ємного складника державної стратегії безпеки, а також аналіз впливу гейміфікованих цифрових платформ на трансформацію міжособистісної солідарності в умовах війни.

Таким чином, поставлені завдання загалом виконано, а мети дослідження досягнуто. Мистецтво воєнного часу довело свою здатність бути не лише дзеркалом болю, а й дієвим чинником стратегічного ствердження національної суб'єктності, що захищає ідентичність та будує нову архітектуру культурного діалогу зі світом.

Список використаних джерел

1. Антонюк О. Еволюція художніх практик українських митців в умовах війни. Українська академія мистецтва. 2025. № 37. С. 103–110. doi: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2025-37-12>.
2. Драч В. В. Українське хореографічне мистецтво як інструмент культурної дипломатії: традиції та сучасні практики. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2025. № 2. С. 152–157. doi: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2025.338921>.
3. Думанський Н. О., Вовк Н. С. Використання VR- та AR-технологій у збереженні культурної спадщини України. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2025. № 4. С. 65–73. doi: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2025.351584>.
4. Дятел О., Каравай А., Чужинова І. Роль мистецтва у повоєнній відбудові України : базовий звіт / проект RES-POL. PPV, 2024. 61 с. URL: https://www.ppv.net.ua/uploads/work_attachments/RESPOL_Cultural_heritage-2024..pdf.

5. Настрадін В. П. Культурна дипломатія як інструмент забезпечення національної безпеки України. Суспільство та національні інтереси. Серія: Освітні та педагогічні науки. 2025. № 12 (20). С. 1506–1521. doi: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-12\(20\)-1506-1521](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-12(20)-1506-1521).

6. Остапчук Г. О., Василенко В. С., Карпенко О. А. Культурно-мистецький складник протистояння України військовій агресії Росії. Культурологічний альманах. 2024. Вип. 4 (12). С. 363–370. doi: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.4.44>.

7. Пащенко Д. О. Роль української культурної дипломатії у формуванні міжнародного іміджу України під час та після війни. Київ : НАКККиМ, 2024. 88 с. URL: <http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/5787> (дата звернення: 20.01.2026).

8. Петрова К., Іріюглу Ю. Історичні образи України в умовах війни крізь призму street art (на прикладі Запоріжжя). Zaporizhzhia Historical Review. 2024. № 8 (60). С. 184–194. doi: <https://doi.org/10.26661/zhv-2024-8-60-20>.

9. Потапенко В. та ін. Культурна спадщина та національна безпека : аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2023. 58 с. doi: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.08>.

10. Пушонкова О. А., П'янзін С. Д. Культура пам'яті у мистецьких рефлексіях війни (на прикладі проєкту «Війна в Україні: візуальні виміри пам'яті»). Культурологічний альманах. 2023. Вип. 3. С. 304–315. doi: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.3.43>.

11. Рогозіна А. Культурна дипломатія як інструмент національної безпеки України під час війни. Сучасні проблеми управління та політики. 2025. С. 54–57. URL: <https://jppasa.donnu.edu.ua/article/view/17168> (дата звернення: 20.01.2026).

12. Руднєва А. О., Мальована Ю. Г., Арсенюк М. С. Культурна дипломатія як інструмент формування іміджу України. Регіональні студії. 2024. № 37. С. 63–67. doi: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2024.37.11>.

13. Шевчук К. Війна як переживання: українське мистецтво та естетичний досвід в часи російсько-української війни. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія. 2023. № 25. С. 3–8. doi: <https://doi.org/10.25264/2312-7112-2023-25-3-8>.

14. Шеменьова Ю. В. Мурали України у світовому стріт-арті: формотворення, пластичне моделювання, художньо-образні особливості : дис. ... д-ра філософії. Київ, 2021. 437 с. URL: <http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/3563> (дата звернення: 22.01.2026).

15. Kot S. et al. The Discursive Power of Digital Popular Art during the Russo-Ukrainian War: Re/Shaping Visual Narratives. Arts. 2024. Vol. 13. Is. 1. P. 1–53. doi: <https://doi.org/10.3390/arts13010038>.

16. Nyblom S. Embodying Ecocide: Ukrainian Artists Making Sense of Russia's War. Uppsala : Uppsala University, 2025. 79 p. URL: <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-563076> (дата звернення: 23.01.2026).